

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iacobi Brvckeri Regiae Scient. Societatis, Qvae Berolini
Floret, Membri Historia Critica Philosophiae**

A Tempore Resvscitatarvm In Occidente Literarvm Ad Nostra Tempora

Brucker, Johann Jakob

Lipsiae, 1743

Capvt V. De Hostibvs Philosophiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29129

testimoniis eorum collectis demonstravit Io. LAVNOIVS *d.* Eos enim non solam Peripateticam philosophiam culpauisse, sed istis clamoribus in ipsam philosophiam peccauisse, accurate suis locis obseruauimus. Tacemus secula barbara, quibus omnis eruditio, et imprimis philosophia hostes experta est acerrimos, immo cum foeda Scholasticae philosophiae facies nonnullos offendisset, tota omissa neglectaque est *e.* Mirum itaque non est, recentiore quoque aetate huius surfuris hominibus non caruisse, qui philosophiae aperte refragarentur, eamque abiiciendam esse statuerent, cum vel nullo modo veritatem ea iuuari crederent, vel incerta, noxia, et suspecta plurima in ea latere iudicarent, vel reuelationem cum ea stare non posse censerent.

§. II. Non tamen omnes, quos inensus in philosophiam armavit animus *Variae clas-* directa fronte eam aggressi sunt; sed latenter subdoleque id a pluribus factum, *ses eorum, qui* qui licet philosophiam fugillare omnem aperte non auderent, tectum tamen *philosophiae* ensem in viscera adegerunt, talia dogmata asserentes, ex quibus reiiciendam *aduersantur.* esse philosophiam sponte sequitur. Nempe huc omnes illi pertinent, qui contradictionem non apparentem modo, sed veram intercedere inter rationem et reuelationem, interque philosophiam et religionem incauti affirmarunt. Qui licet a philosophia calumniis oneranda inuidiae causa abstinerent, hoc ipso tamen prodiderunt, falsam et indignam eam sibi videri, quae coleretur, cum impossibile sit, lumina duo ab vno fonte lucis profecta re ipsa sibi contradicere, adeoque philosophiam, quamque illa sequitur, rationem a Deo profectam, imponere tamen et falsis ac contradictoriis assertionibus seducere animum. Quo modo Iudaeorum stupor in philosophiam peccauit, quibus ad roborandam doctorum suorum auctoritatem sibi haud raro contradicentium, visum, idem simul esse posse, et non esse *f.* Eadem chorda oberauisse, Achillinum, Pomponatium, Portium, Caesalpinum, Cremonium aliosque, vt statuerent, philosophiam cum reuelatione conciliari non posse, supra in historia Peripateticorum dictum est. Quamuis autem solam illi Aristotelis philosophiam irreconciliabilem cum Christiana fide dicerent, eam tamen illos pro vera et vnica philosophia habuisse ex ipsorum verbis eo loco adductis est manifestissimum. Ex quo sequitur, aut philosophiam, aut Christianam doctrinam pro falsa eos habuisse. Quod posterius licet impiam gentem credidisse sit verisimillimum, legum tamen metus obstitit, quo minus aperte sententiam dicerent: vnde in philosophiam culpam reiecerunt, vt vel ex vna PETRI POMPONATII *Peroratione tractationis de Incantationibus patet g.* Scepticos autem omnes huc referendos esse, ex historia eorum supra data est manifestissimum. Tantas enim in philosophia tenebras, diffi-

d) De Fortuna Aristotelis in academia Parisien-
si c. II. p. 231. seqq.

e) Conf. TRIBBECHOV. de DD. Scholast.
c. VII. p. 351.

f) Peculiari de eo dissertatione egit Io.

Hist. philos. Tom. IV.

FRISCHMUTHVS. Conf. THOMAS. I. ci-
tando.

g) Conf. THOMASIVS de Duplici veritate,
Praef. XLII. p. 237. seqq. LEIBNIZ. de Con-
cordia fidei et rationis §. 9. seqq.

cultates, contradictiones vident, vt seducere magis quam ducere animum apta illis iudicetur. Quod quanta invidia de philosophia pronunciauerit Petrus Bayle, ex verbis eius in philosophiam maxime iniuriis, quae supra in eius vita adduximus, constat. Ipse quoque Cartesius, licet plurimum ei debeat philosophia, in eo peccauit, quod absoluta Dei potentia fieri posse crederet, vt contradictoria simul sint vera; qua assertione tela subministrauit philosophiae aduersariis. Tacemus alios in hoc luto haerentes, de quibus, ne nimii simus, consulendus est eruditissimus MOSHEMIVS ^b. Porro aliud quoque hominum eruditorum genus est, quod, quam vehementissime potuit, philosophiae aduersatum est, qui cum in maiori, quam alii homines possident, sapientia et illuminatione interna felicitatem quaerent, naturam et gratiam inter se confundentes, philosophiam velut ignem quendam fatuum condemnauerunt, et alia atque diuiniora lumina sectanda esse, clamauerunt. Quamuis autem fatendum sit, viros nonnullos doctos acerbe in philosophiam inuectos sectariam tantum philosophiam istis querelis onerasse, quo sensu intelligendi videntur, Altingius, Amesius alique theologi ab ADAMO TRIBBECHOVIO ⁱ adducti, qui philosophiae dicam scripserunt; et quae mens quoque videtur fuisse Fortunati Crellii, Zabarellae discipuli, qui asseruit, non omnia in philosophia vera, statim in theologia esse vera: certum tamen ex iis, quae de theosophis prolixè adduximus, non modo sectariam philosophiam, sed omnem prorsus, quae rationem magistram habet scientiam eos reicere, et soli sapientiae illuminationiue internae, veritatis cognitionem tribuere. Quam cantilenam repetit, quisquis nostro tempore ad paradoxa, insolita, inaudita, et rationi pariter atque Scripturae S. contraria atque difsona placita mentem aduertit, quorum hominum loca cum theologi, qui contra fanaticos pugnant, soleant colligere, ea breuitati consulturi negligimus ^k. Adeundus autem est praeter EHREG. DAN. COLBERGIUM ^l, GOD. ARNOLDVS ^m, qui in iis coaceruandis diligentiam suam admodum probauit, et Weigelii ⁿ, Rosae crucianorum ^o, Barclaii ^p, Guthmanni ^q, Kunrathi ^r, Helmontii ^s, Campanellae ^t, Petri Mauriti ^u, Hoburgii ^x, Poireti ^y aliorumque ea de re testimonia adduxit. Tacemus Carolo stadium, quem simili modo desipuisse constat ^z.

*Controuersia
Hofmanniana
de pretio
philosophiae.*

§. III. Fuit tamen tempus, quo in publicas controuersias argumentum istud degenerauit, et inimicis de ea re signis inter se concurrerunt viri docti. Quam historiam paucis, prout in academia Helmstädiensi accidit, enarrabimus. Quamuis enim inter controuersias ecclesiae Lutheranae domesticas

in

h) Ad CVDWORTHII Syst. intell. p. 768.	n) P. II. p. 607.	o) p. 619.
i) l. c. c. VI. §. 2. p. 349.	p) p. 674.	q) P. III. p. 5.
k) Vid. quae ex KECKERMANNO narrat IAC. THOMASIVS l. c. p. 243.	r) p. 12.	s) p. 77.
l) In Christ. Platonico-Hermetic. P. II, c. 15. p. 704.	t) p. 86.	u) p. 109.
m) In Hist. eccl. P. II. et III.	x) p. 131.	y) p. 166.
	z) Vid. I. G. OLEARIJ Scrinium antiq. p. 14.	

in historia sacra soleat exponi^a, vel in Brunsvicensibus quoque eruditionis annalibus tangi^b, hoc tamen loco negligi non debet. Auctor controuersiae fuit Daniel Hofmannus^c, Halae Saxonum anno 1600^d natus, qui cum Musis diu in Ienensi academia litauisset, tandem apud Helmstaedenses cathedrae dialecticae et ethicae, anno 1619^e autem, theologicae admotus, et theologiae doctoris axiomate auctus ecclesiarum istarum ephorus constitutus est. Is et eruditione et ingenio valde eo tempore commendabatur^d, adeo, vt cum formulam concordiae Brunsvicenses duces reicerent^e, is ad colloquium Quedlinburgense missus, magna ibi auctoritate emineret. Cum autem diu dialecticae cathedrae praefuisset, more illius temporis, quod totum eristicum fuit, acer et vehemens in contentione euasit, quo euenit, vt haud raro in disputationis aestu abreptus verbis offenderet, quae ambitione retentus emendare postea cum erroris agnitione nolebat. Valde eo tempore feruebant lites de vbiuitate humanae naturae Christi, quam cum asseruisse videretur formula concordiae, in alia discesserant theologi Brunsvicenses, contenti affirmasse, Christum hominem, vbiuitate vellet, praesentem esse posse. Quae lites cum secundum illius aetatis consuetudinem ita fererentur^f, vt philosophia Aristotelico-Scholastica, quae caput iterum extollere coeperat, arbitri sibi partes fumeret, occasio inde Hofmanno enata est, philosophiam reiiciendi. Nempe circa finem seculi XVI, more in academia recepto, thesibus ad disputandum, *de Deo et Christo vulgaris*, affirmavit: *Quod, quanto magis excoleretur ratio humana philosophicis istis studiis, tanto armatior hostis prodiret, et quo se ipsam armaret impensius, eo theologiam inuaderet atrocius, et errores pingeret speciosius.* Ipsum lumen rationis naturaliter et carnaliter aduersari Deo et summis mandatis eius, immo esse inimicitiam aduersus Deum, praecipue in diuinis et spiritualibus rebus: nec excipiendam philosophiam in mente Platonis et Aristotelis: philosophiam depraedatricem esse haeresin et hostem theologiae, opus carnis, Pelagianismi ream etc. Magna eo tempore philosophici acuminis fama docebat in academia Iulia Cornelius Martini, vt supra in historia Peripateticorum dictum: qui cum philosophiam Aristotelicam et imprimis metaphysicam partem mire commendaret, plerosque eius academiae doctores, et iuuentutem quoque academicam in partes pertraxit. Quo factum est, vt insigne pretium metaphysicae Aristotelico-Scholasticae statueretur, et qui non huic se disciplinae daret, comtem-

Fff ff 2

mnere-

a) ARNOLD. I. c. P. II. L. XVII. c. 6. §. 15. seqq. p. 460. CAROLI Memorabilia seculi XVII. p. 23. seq. IUNCKERI Comp. hist. p. 854. WEISMANN. Hist. eccles. T. II. p. 1170. seqq.

b) Vid. THEOD. MEIERI Monum. Iul. c. 3. p. 8. BYTMEISTERI Comm. de ducum Brunsvic. meritis in rem literar. p. 123.

c) Vid. BAYLE Dict. T. II. art. Hofmann

p. 723. REIMMANN. Hist. lit. Germ. P. IV. p. 96.

d) ARNOLD. p. 461. Io. FABRICIVS Hist. bibl. suae P. IV. p. 468. LEIBNIZ. I. c.

e) Conf. MICHAELII Synt. Hist. eccl. L. III. f. 2. p. 84.

f) Acerrime cum Wittebergenibus de hoc dogmate confligit Hofmannus, vid. HVTTERI Concordia concors c. LII. p. 1344. seqq.

mneretur. His accedebant controuersiae Rameae, cui factioni cum se vehementer opposuisset philosophorum ordo, valde triumphauit philosophia Peripatetica *g*. Ast eam mirifice ad tuendas partes suas adhibuerant Wittebergenfes theologi, qui cum Hofmanno de omnipraesentia carnis Iesu Christi acerrime disputarant. Quibus cum acumine inferior esset Hofmannus, verisimillimum inde est, occasionem inde eum sumfisse, in ipsam philosophiam dictis primo et in lectionibus suis insurgendi. Quae cum valde offenderent philosophos Helmstadienses, qui magna tum auctoritate pollebant, iisque apologiam extorquerent, facile cogitari potest, simultatem ad personas deuolutam, non in solo controuersiae argumento haesisse, sed accessisse odii et inuidiae stimulos, quibus illa tota exacerbata est. Coniecit autem ὁ πᾶν LEIBNIZIVS *h*, Ioannem Caselium virum summum, et in aulis atque inter viros doctos magna fama coruscantem inuidiam eius prouocauisse, alii Casparem Pfaffradium, Rameae factionis in iis locis antesignanum eum instigauisse, contra philosophos academiae Iuliae suspicantur. Illud ex tota controuersia patet Hofmannum odio Peripateticae philosophiae exstimulatum, adeo partis studio captum fuisse, vt nonnullorum philosophorum pertaesus tandem in ipsam philosophiam debaccharetur, et reuelationis auctoritatem dicis caussa tantum prae se ferret. Quaecunque autem arcae huius litis caussae fuerint, quae nonnisi coniecturis definiri possunt, illud certum, valde offendisse senatum philosophorum in academia Iulia Hofmanni declamationes in rationem eiusque vsum, ratum, ita munus suum deprimi, ipsamque philosophiam contemni. Vt itaque grassanti aduersarii impudentiae obicem ponerent, consiliis conspirarunt Ioannes Caselius, Cornelius Martini, Duncanus Lidelelius, et Guntherus Owenus, qui eo tempore philosophiam in ea schola docebant. Ordine autem procedendum esse censentes, primum priuato colloquio tentare Hofmanni animum statuunt, vt intelligerent, quo sensu assertiones istas, crudas et indigestas intelligi vellet, vtque ad saniora et moderatum de philosophia ipsa iudicium eum perducerent. Verum spe sua falsi sunt; Hofmannus enim, qui inuidiam et muneris emolumenta philosophos in ipsum armauisset sibi persuadebat, causamque se iustam tueri, et pro reuelationis diuinae dignitate stare credebat, vt animo erat impotenti, magna acerbitate et vehementia philosophis respondit, cumque totam controuersiam facile potuisset dirimere, distinguendo inter veram et falsam philosophiam, et inter vsum rationis rectum et abusum, inepte statuit, *non abusum se philosophiae tantum istis assertionibus petere, sed etiam de vero, veriore et verissimo vsu philosophiae intelligere, adeo, vt philosophia, quando in officio sit, in recto vsu contraria sit theologiae*. Ita imprudenter diducto vulnere, quod facile coire potuisset, si moderationem Hofmannus attulisset, et modestiam seruauisset, dici

g) Vid. MEIER, I. c. p. 24. ELSWICH, de Fort. Arist. in Academ. Protell. §. 27. p. 76.

h) loc. cit.

i) ELSWICH, I. c.

dici non potest, quanta clade ipsa academia affecta sit, spe conciliationis omni prorsus euanescente. Et Hofmannus quidem, quem virum fuisse *Φιλαυτον*, et censores omnium, qui reliquos omnes pro stipitibus ac fungis reputaret, ait LEON. HÜTTERVS ^k, certe qui contentionis ferram non illibenter reciprocauit, quod nec ipse negat GOD. ARNOLDVS, vehementibus inuectiuis philosophos aggressus est, et, vt fieri solet, vbi bella eiusmodi literaria feruent, contumelia et opprobriis eos cumulauit, et haeresium postulauit. Ait silentio quoque has iniurias ferri non posse censentes philosophi, haud minori vehementia illius aggressionibus se opponerent, et apologiam non sine eius contemptu edebant. Quod ita in iram rabiemque conuertit Hofmannum, praecipue quod etiam in academia Ienenfi partes philosophorum ordinis amplexus esset ALBERTVS GRAVERVS, edito libro *de Vnica Veritate*, vt, illos, qui Caselii et Martini factionem sequerentur, aditum ad officia et dignitatem sacri muneris vel intercluderet, vel tamen redderet difficillimum, teste G. CALIXTO^l, qui *fuisse eo tempore* (nam Hofmannum nomine non compellat) ait, *qui accuratiora literarum et philosophiae studia odissent, et cum theologia coniungi nollent, ne in aliis admirari, quae in se desiderarent, cogerentur*. Tantaque viri huius vehementia fuit, vt Bartholdus Nihufius, qui famulatio Martini eo tempore se addixerat, sacra theologiae studia ideo animo diffidente et vacillante tractaret, nec in disputatione sub Calixti praesidio habita pateretur in carmine quodam thesibus subiuncto heri et praeceptoris sui Cornelii nomen inferi, quod vereretur, ne id sibi apud *μισολόγους καὶ μισοσόφους* inscitiae patronos fraudi esset ^m. Valde autem partes Hofmanni auxit, et animum ferocienti theologo addidit Ioannes Angelus Werdhagenius, ICTUS Helmstadiensisⁿ, vir doctus, at infensissimo in Peripateticam omnemque humanam philosophiam animo exardescens^o, ex quo Iacobi Boehmii theosophiam esset amplexus, vt supra dictum. Is acerbis satyris philosophos perstringebat, et cum facultate poetica gauderet, sale nigro Caseliano, (ita enim factio contraria appellabatur) adspergebat. Cuius ecce specimen: ^p:

Fff ff 3

Iam

k) Epist. Marbach. p. 765.

l) In Digressione de arte noua p. 8. Is autem testis erat *ἀυτόπτης*.

m) Ibid.

n) Adscriptus is erat iuris interpretum ordini in academia Iulia; cum autem Bohemianam theosophiam esset amplexus, et paradoxa multa disseminaret, Helmstadio abire et scholam istam deserere iussus est. Tum Magdeburgum delatus vrbis syndicus constitutus est, et postea quoque archiepiscopo a consiliis sanctioribus fuit. Cum autem hoc quoque loco dogmata in ecclesia inaudita spargere non omitteret, anno 1628. dimissus est, et ad Baraunos abiit, ibique vsque ad annum 1632. Lugduni commoratus est: ab eo tempore ab archiepiscopo Bremensi in senatum sanctiorem ascitus, et anno 1635. imperatoris consiliarius decla-

ratus est. Quo axioma vestitus Lubecae vixit tandemque Razeburgi, cum filiam inuiseret, fatis concessit anno 1652. Dogmata viri *παράδοξάτατου* theologica enarrant ARNOLDVS l. c. p. 89. 91. et COLBERGIVS l. c. P. I. c. 5. p. 255. et ex parte intelligi possunt ex Pnychologia Bohemiana, vero rerum publicarum regimini, et iuri maiestatico accommodata. Serueto quoque fauisse, iunt qui asserant. Scripsit etiam Breuiarium in libros Ioannis Bodini de Republica Amst. 1645. 12. et tr. de Vrbibus Hanseaticis, aliaque theologis parum iucunda. Conf. Consil. Wittenb. P. II. p. 187. THOMAS ad Monzamb. c. II. p. 148. MOLLER. Itag. in Chersl. Cimbric. P. IV. c. 6. §. II. p. 510. CRENIUS de claris Anglis p. 68. alique.

o) Vid. ARNOLD. p. 90.

p) Poëm. iuuenil. L. V. Ode IV.

*Iam nulla nugae lumina coelico
Verba relinquunt; undique latius
Extenta visetur Stageirae
Barbaries, sopsiesque cura.*

*Euincet omnes ingenii sui
Vires, velut mox imperium sibi
Grande arrogabit, tot tumescens
Cultibus assiduis Catonum.*

*Serpet malum iam longius in sui
Vigore cursus, quando academias
Occoeccat omnes, et potentem
Dissimulat tenebris nitorem.*

*Ihcauta gens sic, et iuuenum genus
Dulci sopsorum decipitur sono
Passim, quasi mentis profani
Semideos generent labores.*

Talia subinde ingeminabat Hofmanni factio, Caselianae contraria, cui Simplicistarum nomen haesit, vt Hofmanni partibus Duplicistarum, quia hinc vnam, illi duplicem veritatem asserent ^q. Vehementibus autem motibus cum ex ista lite academia ageretur, et a causae reique momento ad personarum conuitia descenderetur, aula Brunsvicensis malum opprimere statuit. Magna in ea auctoritate gaudebat Caselius, cuius maxima tunc erat ob eruditionis elegantiam existimatio; suntque, qui affirmant, cancellarium principis D. Ioannem lagmannum illi supra modum fauisse. Delegati itaque arbitri a duce sunt, qui rem omnem explorarent, et causam dirimerent, qui audita parte vtraque, reque accurate excussa Hofmannum condemnarunt, et ad principem relata causa omni impetrarunt, vt secundum praescriptam reuocationis formulam Hofmannus retractaret. Qua sententia XIV Cal. Mart. anno 1691 vulgata, Hofmannus errorem suum nimium philosophiam perstringentem se agnoscere, et praedicta omnia de abusu philosophiae affectantis imperium in theologiam intellexisse declarabat, et vtilitatem ac praestantiam philosophiae, iuuentuti publico scripto commendabat. Sed et iniuriam deprecari apud aduersarios atque principis arbitros iussus est. Quos partis studio nimium dedisse, et accusantium pariter atque iudicum potestatem sibi arrogauisse G. ARNOLDVS ^r, qui acta msc. inspexit, conqueritur. Ast vir summus G. G. LEIBNIZIVS ^s, qui historiam Brunsvicensem *ávéndoroy* mire inspexerat, tradit, Henricum Iulium, optimum principem ipsum cognoscendae causae operam suam locauisse, reque probe perspecta arbitrium suum interposuisse, et sententiam contra Hofmannum pronuntiasse. Cum autem noui motus timerentur, Hof-

^q) Conf. REIMMANN. Hist. Lit. Germ. P. IV. p. 96. not.

^r) loc. cit.
^s) loc. cit.

Hofmannus in monasterium Amelunxborn prope Einbeciam relegatus est, reuocatus tamen postea Helmstadium, vbi veniam tandem nactus est priuatas scholas habendi, quibus tamen auditorum frequentia, vt fit fama doctorum decrescente, defuit. Cumque quoddam linguae vitium accessisset, vt vix posset intelligi, Guelpherbytum secessit ad filiam, in cuius domo anno 1601 obiit.

§. IV. Licet autem auctoritate principis controuersia esset diremta, et consultum videretur honori philosophiae; vel, vt candide dicemus, quod res est, logomachia in aprium esset producta, nondum tamen pugnae et contentionis ita finis factus est, licet vtraque pars inutilem et indecoram litem potuisset deferere. Intercessit autem pro Hofmanno, qui iam prius eius partes defendendas susceperat Werdenhagenius. Is tantopere Peripateticam philosophiam perhorrescebat, vt concoquere non posset, victoriam eius professores reportauisse: cumque nec inuectiuis parceret, nec a commendanda theosophia Boehmiana desisteret, tandem munere exutus est, paulo tamen post syndici axioma apud Magdeburgenses obtinuit. Is nouum comoediae actorem excitabat Wenceslaum Schillingium, Thuringum, iuuenem non indoctum, sed eadem vehementia litem istam ferentem^r. Is durante caussa Hofmanniana magna vehementia in philosophos insurgere coeperat, et acerbissimis libellis in Caselianos grassatus erat, quibus factum, vt crabrones in se irritaret, et non modo Cornelius Martini, sed in academia Vitebergensi quoque Iacobus Martini eum depexum darent. Ipse autem, vt solet iuuenilis ardor, magna dicacitate et vehementia in dissentientes debacchari perrexit, et scriptiunculis satyricis oleum flammis addidit. Rarius occurrunt libelli isti eristici Schillingii, vt solent schedae huius furfuris cito disparere, titulos autem eorum exhibet G. ARNOLDVS^u, inter quos *Visitatio ecclesiae metaphysicae* edita anno 1606 asperri- mus est. Nos inter reculas nostras vnum seruamus, titulo *Libelli fundamentalis et inuincibilis* * insignitum, ex quo constat, Schillingium Aristotelicae philosophiae odio commotum et a Werdenhagenio persuasum ad theosophos transiisse. Ait enim in *Praefatione: Artem sapienter loquendi, apteque cogitandi, vel naturam rerum rimandi,*

Controuersia post fata Hofmanni continuata.

ex

r) Historiam iuuenis docti ac elati et ferocientis exponit ARNOLDVS l. c. P. II. L. XVII. c. 6. p. 463. Rudolstadii literarum elementis haustus, in Gorhanum gymnasium traductus est. Ibi cum maximo seruore se studiis tradidisset, in Iuliam academiam abiit, stipendio comitis Schwarzenburgici adiutus. Dein literarium iter ingressus, linguas sere omnes didicit. Post sinistra apud Helmstadienses fata ad Werdenhagenium Parthenopolin secedens, Cramerum pastorem sibi addictum habuit. Inde eiectus a comite laudato ecclesiasticum munus accepit, irruente autem militum armata manu grauibus vulneribus plagisque enecatus tandem perit.

u) loc. cit.

x) En titulum, vt ex vngue leonem colligas: *Vn- überwindliche feste Grundbüchlein, welchermaßen man Philosophos, so nach irrdischen philosophischen Bildern, Dünckeln und Wahn Iesum Christum mit seiner verborgenen Weisheit schätzen und erkennen wollen, und dakey Licht und Finsterniß, Leben und Tod, Verstand und Verwissenheit ganz unverschämt mischen, anhalten, zurückreiben, niederstoßen, und aus Gottes überwerthen prophetischen Wort überwaltigen soll, kann und mag, geschrieben durch Wenceslaum Schillingen, der H. Schrift Studiosum, visitationem metaphysicae contra Matthiam Martinium constantissime propugnantem, Magdeb. 1617. 8.* Inscriptus libellus administratori et capitulo archiepiscopatus Magdeburgici.

ex reuelatione spiritus peculiari oriri debere, quae solis mentibus piis obtingat, opponatur autem philosophis, id est, hominibus in carnalibus atque terrenis cogitationibus ambulanti- bus, et controuersis atque disputationibus scholasticis homines a Christo ad gentiles nugas fabulasque iram, et malitiam animi gignentibus seducentibus, qui pios pedibus calcant, et semen diaboli conceperint. Ideo sapientiam quae ἀνωθεν datur, a vanis et ineptis logomachiis et inutilibus pugnis atque litibus humani ingenii longe distare et ab hac philosophia puram se conseruare. Iustum ideo esse, ut iuuentus moneatur, ab ea seductrice philosophia sibi caueat, et ne uoculam quidem uanitatis philosophicae et stercoris metaphysici deliret, sed ex puro Dei uerbo de diuinis rebus fiat θεός φως. Quibus atrocem dicam in metaphysicam iungit, et cum Aristotelis ethicam mire perstringit, tum Iacobo Martini, *Speculo rationali* eum reprimenti, eadem acerbitate respondet. Cum autem partes has isto modo tueri pergeret, ex academia Iulia anno 1610 IX proscribitur est. In exilium itaque actus, ad Werdenhagenium, Magdeburgum se conuertit, ibique praeter syndicum istum urbis, pastorem ad S. Ioannis, M. Antonium Cramerum sibi fauentem expertus est. Ipse tamen loco motus est, effectique, ut Werdenhagenius et Cramerus abire iuberentur. Delatus postea ad comitem Schwarzenburgicum, et munere ecclesiastico ornatus iterum a Parthenopolitanis expetitus est, excidio tamen urbis intercedente eo secedere non potuit; et militum grassantium ferocia vulneratus misere tandem obiit. Werdenhagenius ad Batauos concessit: atque ita primariis fabulae actoribus disparentibus, ea quoque tota acta est. Recrudescere tamen controuersia uidebatur, cum PAVLVS SLEVOGTIVS, de cuius eruditione philosophica inter Peripateticos egimus, a Crameri, ut nonnulli tradunt factione seductus edidisset *Peruigilium de dissidio theologi et philosophi in utriusque principiis fundato*, cuius scribendi occasionem sumisit a quaestione: an Deus sit causa peccati per accidens? Ea enim, inter se repugnare theologiam et philosophiam, demonstrari posse putabat. At suppressit Sleuogtius foetum, qui eo inuito postea prodiit, et totam causam abiecit, sine dubio, quod obseruauisset, omnem istam controuersiam ad pugnam de uerbis redire.

*Iudicium de
hac contro-
uersia.*

§. V. Facile ex breui hac narratione intelliget Lector, andabatarum more viros istos doctos, quorum lites enarrauimus, pugnauisse, et reuera non de philosophiae sobriae pretio in se, sed de metaphysica Aristotelica disputatum fuisse. Hanc enim Venerem deperibat uterque Martinus, Caselius, aliique, qui pro philosophia dimicabant: quae cum disputationum aridarum mater esset, et animos stipulis magis quam tritico pasceret, multa autem suppeditaret, quibus uelut pretiosissimis thesauris iuuentuti philosophiae studiis dicatae commendatis, animi iuueniles ab eruditione solida

y) Vid. IAC. THOMAS, Praef. XLII. p. 245. not. o. BAYLE Dict. T. II. art. Hofmann, not. C. p. 782.

solida detinebantur et nugis explebantur, mirum non est, nonnullos qui magno animo praeiudicia pedibus conculcauerant, isti philosophiae Peripatetico-Scholasticae se opposuisse. Qui si sanum philosophiae usum et rectam rationis culturam a philosophia sectaria distinxissent, et in hanc tantummodo fuissent inuecti, non esset, quod in illis magnopere reprehenderemus. Idem enim innumeros viros cordatos dixisse atque monuisse, exemplis atque testimoniis quam plurimis hactenus a nobis adductis constat. Verum, ut hominibus ex imbecillitatis suae lege plerumque accidere solet, vitium ἀβολικῆς in praecipuum eos egit; ut cum aliam, quam quae tunc in academiis personabat philosophiam non nossent, ipsam philosophiam contumeliis lacefferent, et conuitiis onerarent, id non facturi, si ipsi inter verum et falsum distinguere, et sobria philosophia uti sciuisent. Deinde accessit duplex causa, quae effecit, ut cum leuis atque exigui momenti quaestio esset, tantus tamen puluis excitaretur, tantoque strepitu res agitareretur, ut aularum et magistratuum ad eum sopiendum auctoritate opus fuerit. Vna in theosophiae fama reponenda est, quam tum non sine admiratione nouaturientium ingeniorum, spargere coeperat Iacobus Boehmius. Ea enim cum mysteria diuina, inaudita, sublimia promitteret, fastidientes scholarum sapientiam animos, qui alia et meliora non norant, ita occupauit, ut, abiecto rationis criterio sine examine in eius amplexus ruerent, ut luculento exemplo suo probauit Werdenhaegenius, cui adhaesisse Schillingium, supra monuimus, et eodem scopo quoque succenturiatus est Ioannes Schraderus. Ita vero diuinitus se edoctos credentes hi homines, philosophiam academicam non potuere non infensissimo persequi animo. Altera vero causa in animorum motibus et affectibus quaerenda est, qui totam fabulam mire turbauerunt. Eam enim totam animo a partium studio vacuo reolenti manifestum fore putamus, ex parte philosophorum sectae studium, emolumentorum suorum atque famae conseruationem, et auctoritatis insanum aliquod praeiudicium eos contra Hoffmanni partes ita armauiffe, ut aulam quoque in partes vocarent: at ex altera quoque parte φιλαυτίαν et ambitionem indecoram, contemptu, odio, violentia, dicacitate aliisque animi emoti et ab affectuum vehementia perturbati excessibus se efferentem, et indigna verborum acerbitate se iactantem regnasse; adeoque si verum fatendum, vtramque partem verae philosophiae characteres abnegasse. Quae luculento exemplo esse possunt, quam necessarium sit, sobrie philosophari, et ratione ita uti, ut vera inde emergat sapientia.

